

Не волим јануар, ни беле зимске врагове.

У сваком снегу видим исте трагове,

трагове малих стопа, број тридесет и ко зна,

како полако одлазе.

Аутор ових стихова је знаменити кант-аутор Ђорђе Балашевић. Често сам у друштву морао да објашњавам људима зашто његову „уметност” не подносим и зашто га сматрам стихоклепцем, чија је музика досадна и површна. Плашио сам се да ћу испасти уображен ако кажем да неко ко слуша Џона Ли Хукера, Таџа Махала, Терија Колијера има уво које не пада на сладуњаве хармоније „панонског морнара”. А што се његове лирике тиче, није било тешко објаснити да је посреди литерарно безвредно низање фриволних слика и стихова, написаних језиком који је толико непрецизан да се човек мора запитати не само какви су поетски домети таквог текста него и каква је изворна језичка компетенција аутора, то јест колико је Балашевић уопште писмен.

У наведеној строфи непажљивом слушаоцу могли би промаћи многи нонсенси. Могао би пропустити да се запита шта су бели зимски врагови, зашто стопе имају број кад се број односи на обућу, због чега је тај број тридесет и ко зна, као да четврта десетица нема конца ни краја, па можемо свашта да нагађамо?

Уметници који воле да пишу а не знају баш добро да се изразе увек су знали да изненаде публику. Ето зашто и трагови у снегу полако одлазе, уместо да бар извесно време, док траје снежна непогода, остану где јесу. И на крају бинго. Балашевић каже трагови малих стопа

. Али шта су стопе? Стопе су трагови стопала, па Балашевићеви

трагови стопа
у ствари значе: трагови трагова стопала.

Ипак, Ђорђе Балашевић је недавно посредно показао да је свестан недостатка језичког дара. Кривицу за уочене мањкавости, такође посредно, приписао је, међутим, нечему другом, никако себи.

На концерту, негде у Хрватској, без стида је изговорио следеће:

„Ја иначе певам на свом матерњем, хрватском језику. Али постоји један проблем мали у свему томе. Ја говорим једну искварену верзију хрватског, такозвани српски.”

Публика се одушевљава, смеје и аплаудира, а Балашевић додаје:

„Супер се ми разумемо, човече.”

Кад се на једном месту сакупе Ђорђе Балашевић, хрватска концертна публика и дијалектологија, ето ршума. Срби опет морају испасти криви ама баш за све под капом небеском. Ваљда и за то што је популарни Ђоле језички талентоид, с тропроцентном чистотом дара, као код хидрогена за кућну употребу. Можда се стога и определио да постане лингвиста, са истанчаним поимањем језичких прилика на просторима некадашње Ендехазије, Југославије, Србије и ко зна још чега.

Сад озбиљно. Да је Балашевић, вођен неком њему непознатом силом, бацио поглед у српску и хрватску дијалектолошку литературу, сазнао би да штокавским дијалектом исконски причају сви Срби, а Хрвати само у крајевима у којима су, до „Бљеска” и „Олује”, живели и Срби. Загреб, Бјеловар и Вараждин – кајкавски. Јадранска острва, са изузетком Мљета, приобаље од Пољица до Задра, већи део Истре – чакавски. Славонија, Херцеговина, Босна – штокавски.

Иако им је било тешко да одустану од говора свог највећег културног центра Загреба, Хрвати су се определили за штокавски дијалекат као основицу књижевног језика. Из два разлога: да би се лакше национално ујединили, и зато што су Вук Караџић и Ђура Даничић на светло дана изнели репрезентативан језички корпус, с књижевним делима велике вредности, чиме се дотадашња кајкавска и чакавска књижевност нису могле подичити. Вук је написао граматику. Видело се да је тај језик граматички логичан и прозодијски милозвучан: велики пољски песник Мицкјевич рекао је да је „српски језик италијански међу словенским језицима”.

Сам Крлежа тужио је над таквом судбином кајкавштине, али је прихватио оно што је морао, па је своје књиге, са изузетком Балада Петрице Керемпуха (истинско ремек-дело), написао на штокавском. Бриљантни хрватски лингвиста Стјепан Ившић, дијалектолог, одбио је, усред Другог светског рата, захтев Анте Павелића да напише граматику хрватског (штокавског) језика. Тек по окончању рата, педесетих година, јављају се у Хрватској први језикословци који се питају „да ли још што дугујемо Караџићу и Даничићу”. Ни они, наравно, не инсинуирају да Срби дугују свој језик Хрватима, већ само хоће језичку независност. Ђорђе Балашевић је стога можда и први знанственик који је изнео такву хипопотам-тезу.

Да не будемо преоштри према Балашевићу: стиче се утисак да је снимак с концерта аматерски и да аутор поеме Опрости ми, Катрин, можда нисам био фин и није знао да га камера снима. Можда би био мање вехементан и враголаст, само да је знао. Сећам се приче из читанке. Дечак оде у биоскоп са школским друговима. Не зна да је у сали камерман под пуном опремом, стави корнет од сладоледа на нос и почне да се клибери. Увече се појави на телевизији и постиди родитеље пред гостима, а правда се да није знао за камеру. Дали су му поуку: увек треба да се понаша пристojно, без обзира на то да ли га неко гледа или снима.

Ђорђе Балашевић је једном давно видео Тита маршала, и опевао срећни догађај. То виђење јаке, заслепљујуће светлости, изгледа, оштетило му је рецепторе, па сад није видео камеру. Све има своју цену. Проблем је што је такав човек у прилици да шири мржњу на све стране, док му одушевљени мамлази плјескају. Он је херој неукуса, краљ шовинистичке искључивости.

Кад Балашевић следећи пут одлучи да се отисне у истраживање ДНК свог „матерњег, хрватског језика”, било би добро да најпре прочита неку књигу. Не мора одмах читанку. Може и љубић. Само да не набаса на трагове малих стопа и разочара се што у поезији није био оригиналан као у науци о језику.